

csak önmagára vissza nem tekint
kőkönnyeit – rég volt – elsírta mind
tekintetének fénye megkopott
és szétmálló arcán eső kopog
azért felismerem: más nem lehet
– hiába néz – azt hittem szólni fog
de csak megtévesztett a képzelet
akárkit elcsábíthat így megint
az áldozat rá vár a tűz ropog
egykor megtette most inkább legyint

TORZÓ

Márványtest. Rajta hófehér lepel.
Feszül a forma. Szép. Felfedni kell.
Mert durván meggyalázni, az kevés.
Lelepleződés: nincs leleplezés.

Bartis Attila

ENGELHARD, AVAGY A FOTOGRAFIA TÖRTÉNETE

Ezerkilencszázhetvenhárom tavaszán egy Szöcske Ágoston nevezetű juhász kereken száz kiló fekete gyapjút nyírt le a sáromberkei plébános híres birkáiról. A nemes szőrt még azokban a napokban kimosták, kifésülték, és öt zsákba gyömöszölve fölvitték a parókia padlására. Moly ellen naftalint, tolvaj ellen döglött ló patájából való szöget tettek mind az öt zsák aljába, így senki nem gondolhatta komolyan, hogy a gyapjúnak bármi baja eshet.

Vass Ignác tiszteletes úr a reggeli mise után felült kerékpárjára, elkarikázott a falu széléig, és tudatta a vályogvető cigányokkal, hogy másnap nyugodtan munkához láthatnak: megvan mind a száz kiló gyapjú. Gyönyörű, fekete, ahogy azt kérték.

– A tavalyelőttibe a moly ült bele; a tavalyit ellopták. Ebből se lesz templomkerítés, plébános úr, higgye el – mondták a cigányok, pedig épp csak szemerkélt.

És este hat körül már vitte is magával a Maros a kilenc rakás téglát, a sátrakat, a szekeret, a rézüstöt a vacsorával, fél hétkor a kultúrház színpadát meg a százötven

tonettszéket, a népkönyvtárat, ott úszott már Lenin összes műve, és a Maros még csak most kezdett igazán belejönni, vitte az Electrolux rádiókat, az Opera és Diamant tévéket a vasárnap esti zenés műsorral együtt, vitte a tévék tetejéről az üveghalakat, meg vitte a tyúkólkákat is, az agronómus Daciáját, az almafákat, az arató-cséplő gépet, a műutat, a postáskisasszonyt a kikézsíttel hűsvéti üdvözetekkel, a rendőr asztaláról a feljelentéseket, majd vitte a rendőrt is, és még itt se hagyta abba, pedig ennyivel már igazán beérték volna a sáromberkeiek, de a Maros úgy döntött, hogy a hetes misét is elviszi, meg a harminchárom fekete juhót, meg Prohászka Ottokárnak az ifjúsághoz írt intelmeit Vass Ignác atya Ukrajna márkájú kerékpárjával együtt, szóval ezeket már mind vitte, és akkor még azt az öt galambszaros zsákot is akarta, úgyhogy elindult a paplak konyhájából fel a padlásra. A plébános úr pedig ott ült a padláson a csapóajtó mellett, és amikor a víz a hetedik létráfokot is elérte, zokogni kezdett, szépen fogta a zsákokat, és lehajigálta mind a száz kiló gyapjút a konyhába a Marosnak.

Másnap hajnalban Megyesfalván egy Vájár Aranka nevű vénasszony kilesett a padlásablakon, és úgy döntött, hogy érdemes kockáztatnia az életét. Előbb ledobta a horgas végű dióverő botot, majd szoknyáját nyakába kapva ő is leosont a létrán az udvarra, ahol már csak térdig ért a víz. Olyan fűgén, ügyesen szüretelt a nagy bottal, mintha gyerekkorától ezzel foglalkozott volna. Elsőnek a meggyfáról cibálta le a postáskisasszony táskáját, mert az tűnt a legizgalmasabbnak, majd begyűjtött a körtefáról két pokrócot, a nyárikonyha tetejéről egy cserepes művirágot meg egy Lenin-kötetet, a ribizlibokrokról egy garnitúra fehéreneműt, az ecetfáról három teljesen jó szentképet a Stációk sorozatból, és már-már azt hitte, hogy itt ér véget a szerencséje, amikor megpillantott öt nagy zsákot, amint szép sorjában úsznak el a hortenziák előtt.

Amíg a gyapjú száradt, addig Aranka a rakomány további sorsán törte a fejét. Végül úgy döntött, hogy az lesz a legokosabb, ha bemegy szépen Vásárhelyre, kibékül nagyanyámmal, akinél takarítónősködött, és akivel volt neki nemrég egy afférja valami szőrén-szálán eltűnt ezüst étkészlet miatt, szóval kávéznak egyet – majd ő viszi a kávé, csak hogy lássa nagyanyám, kivel van dolga –, és akkor ez a gyapjús ügy is megoldódik.

Nem sok maradt az utakból, úgyhogy lánctalpas harckocsikkal hordták a kenyeret, és Aranka ennél nagyszerűbb időt elképzelné sem tudott a nagyanyámmal való békülésre. Addig káralt a román katonáknak, amíg fel nem ültették az egyik harckocsira és be nem vitték Vásárhelyre.

Amíg megfőtt a kávé, nagyanyám elhitt Arankának egy tizenhárom szereplős történetet az ezüstökről, bocsanatot kért a rágalalmazásért, majd elmondta neki legújabb titkát: a rákos daganatok gyógyszerének receptjét. Egy rész zab, két rész fekete retek, két rész aloé, ismét két rész pirított almamag meg három rész akácméz, de ha valaki nem szereti a zabot, készítheti rozssal is.

– Figyelje meg, Gheraszimné, ebből pénz lesz. Sok pénz – mondta Aranka, mert még közelebb akart jutni nagyanyám szívéhez. És amikor fél lábbal már bent volt ebben a szívből, mondhatni: kincsesbányában, akkor említést tett valami fekete bárányról, amelyiknek a gyapja leviszi a magas vérnyomást. Mire megitták a kávé, addigra négy darab Mária Terézia-arany ellenében már mind a száz kiló gyapjú családunk birtokában volt.

– Még ma tüntesd el innen ezt a mocskot – parancsolt nagyanyám anyámra, mihelyt rádöbent, hogy ez az üzlete sem sikerült jobban a múltkorinál, amikor is egy igazgyöngysort sikerült műanyagból készült elefántcsontokra cserélnie. Tehát a mi ágy-

neműtartónkban molyosodott tovább a gyapjú, mert Aranka kispórolta belőle a nalfalint.

Valamiért senki nem akart szövetnekvalót vásárolni tőlünk azokban az időkben. Aztán egy év múlva megjelent az utcánkban egy ócskás, még lova se volt, ő maga húzta a szekérét, és kiabálta, hogy „ami nem kell mááásnak, jó lesz az ócskááásnak”, és hozánk is becsengetett, háromszor, mert anyám alig merte kinyitni az ajtót.

Féltünk az ócskásoktól, mint a tűztől. Már az első csengetésnél tudtuk, hogy a harmadikra beengedjük őket, s ha minden jól megy, ráadásul be se csapnak, csupán megfizetnek valami megfizethetetlen. Mondjuk, ötszázat adnak a kis tükörért, és akkor igazán egy szavunk se lehet, csakhogy a tükörrel együtt már viszik is mindazt, mi ezerkilencszáznegyvennégy karácsonyából megmaradt; ami azért már nem ötszáz, ugye.

Nos, megint ott állt egy ócskás a szoba közepén, de ezt sem az antik bútorok, sem az ezüsttálak, sem a festmények nem érdekelték, meg se nézte őket rendesen, hanem egyszer csak behunyta a szemét, hogy jobban tudjon figyelni, majd halkán azt mondta:

– Itt valaminek Maros-szaga van.

Megijedtünk. Egyáltalán nem hasonlított egy ószeresre.

– Ugyanilyen szaga volt a feleségem hajának, amikor kivetette szegényt a víz – mondta, és akkor már nem is féltünk annyira, hanem anyám fölnyitotta a ládát, amibe ott volt begyömöszölve harminchárom megátkozott bárány gyapja, egy templom kerítésének teljes fedezete. Az ócskás pedig előbb csak simogatta a szénfekete gyapjút, aztán belemarkolt, beletemette az arcát, és sírt. Úgy zokogott, mint egy gyerek.

– Vigye el. Vigye el mind – mondta anyám, és előszedte a szekrény aljából az öt zsákot, majd odaült ő is, hogy segítsen a gyapjút becsomagolni. Én pedig álltam az ajtóban, és néztem anyámat meg azt az idegen férfit, amint némán ülnek egymás mellett, könnyes a szemük, és hatalmas zsákokat töltenek meg egy halott asszony hajának illatával.

Én is segitettem lecipelni a zsákokat a szekérhez. Az ócskás tíz méter csehszlovák bútorszövetet akart értük adni cserébe, de anyám nem fogadott el semmit.

– Akkor legalább a fiúcskának adhassak valamit, nagysága – mondta a férfi, és a hatalmas rakás kacatból előkotort egy furcsa alakú dísznőbőr dobozát, benne egy Pajtás fényképezőgéppel.

Olyan volt a Pajtás keresője, akár egy megfordított gukker. Így évekig azon át néztem mindent, ami túl közel volt. Csipkés urat, amint baltával kergeti a dísznót, majd utoléri, Müllernét, aki minden reggel kiül az ajtó elé, és ebédig az alkarjába tetovált kázé sorszámot radirozza, a postást, aki tréfás ember, úgyhogy néha hoz egy új Koh-I-Noor radírgumit Müllernének, szóval ami néznivaló akadt annak a háznak az udvarán, azt én mind a bokszgép keresőjén át néztem, biztos, ami biztos.

Csak egyszer feledkeztem meg a gépről, éppen jött négy fekete ruhás férfi, elvittek egy ezerkilencszáztízötletvenhétig tartó kusza történetet, úgy, hogy nem fizettek érte semmit, igaz, nem is ószeresek voltak. Nagyon siettek a hidegházba nagyanyámmal, pedig igazán megvárhatták volna, amíg anyám kisírja magát rendesen, amikor kiderült, hogy gégerákra az aloé zabbal annyit ér, mint magas vérnyomásra a fekete gyapjú.

A hullaszállítóknak viszont kereken három perc várakozási idő tartozott a munkaidéjükbe. Koporsóba helyezés: másfél perc, közeli hozzátartozó sírása: három perc, borra való átvétele, gépjármű terhelése: egy-egy perc, összesen hat és fél, plusz köszönés, az majdnem hét.

Ha akkor, az alatt a hét perc alatt elő mertem volna venni a gépet, akkor a hullaszállítók azt hitték volna, hogy én igazából le akarom őket fényképezni, és rám mosolyogtak volna, szívből, ahogy csak hullaszállító tud gyerekekre mosolyogni, és akkor én valamelyikük pofájába vágtam volna a fényképezőgépet, ami persze ábránd, hiszen nem így történt, de legalább ugyanolyan szépen ért volna véget a fotográfia története, mint ahogy kezdődött.

Ajánlás:

Herceg! Nem élt soha sehol semmilyen Engelhard. Vagy ha igen, nem volt fotográfus. Vagy ha az volt, nem ismertük egymást. Vagy ha ismertük is, nem hagyott rám semmit. S ha mégis rám hagyott, az nem más, mint e hét perc.

VERSFORDÍTÁS-PÁLYÁZAT

William Shakespeare

XVIII. SZONETT

Talán a nyári naphoz mérjelek?
Szebb vagy annál, állandóbb, éteribb:
Május bimbóját bántják rossz szelek,
És ami nyár a nyárban, oly rövid:
A mennybolt szeme néha túl tüzes,
Aztán arany arcszíne megfakul,
És szépségből a szépség árnya lesz,
Így jár a világ, akaratlanul;
Csak a te nyáridőd nem múlhat el,
És te csak nyersz az elveszithetőn;
Mert a halál árnyékán túl leszel,
Ha egy verssorból átnyúlsz az időn:
Míg lélegezni és látni lehet,
Élni fog ez, s életet ad neked.